

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

Grade - B (2.88)
(NAAC Re-Accredited)

मराठी विभाग

भाषा अभ्यास प्रशाळा व संशोधन केंद्र,
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

एम.ए.भाग I व II

नवीन अभ्यासक्रम

सन २०१३ - २०१४ पासून

अभ्यासक्रमाबाबत महत्त्वाचे मुद्दे खालीलप्रमाणे आहेत.

- अभ्यासक्रम तीन वर्षांसाठी असेल.
- एम. ए. भाग १ साठी जून २०१३ पासून आणि एम. ए. भाग २ साठी जून २०१४पासून सदर अभ्यासक्रम लागू करण्यात येईल.
- एका पेपरसाठी सहा तासिका असतील.
- प्रत्येक पेपरची ६० गुणांची बहुपर्यायी (Objective) परीक्षा होईल. ४० गुण अंतर्गत मूल्यमापनासाठी असतील.
- अंतर्गत मूल्यमापनाच्या गुणांची विभागणी सेमिनार, चाचणी परीक्षा, गटचर्चा आणि तासिकांची उपस्थिती अशाप्रकारे होईल. ६० गुणांच्या लेखी परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप सोबत दिल्याप्रमाणे असेल. लेखी परीक्षेसाठी दोन तासांचा कालावधी दिला जाईल.
- प्रश्नपत्रिका तयार करणे (paper setting) आणि उत्तरपत्रिकांचे मूल्यमापन करणे यासाठी विभागातील अध्यापक आणि अन्य विद्यापीठांतील अध्यापक यांचे पॅनल तयार करण्यात येईल.

एम. ए. मराठी

सत्र एक

अनिवार्य अभ्यासक्रम -

एमएआर १.१ - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ. स. १८१८)

एमएआर १.२ - साहित्य समीक्षा

एमएआर १.३ - साठोत्तरी मराठी वाङ्मयप्रवाह - दलित साहित्य

ऐच्छिक अभ्यासक्रम -

एमएआर १.४ - वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास - कादंबरी

एमएआर १.५ - मराठीचा भाषिक अभ्यास

एमएआर १.६ - तौलनिक साहित्याभ्यास

सत्र दोन

अनिवार्य अभ्यासक्रम -

एमएआर २.१ - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ. स. १८१८ ते १९४५)

एमएआर २.२ - भाषिक व्यवहार आणि कौशल्ये

एमएआर २.३ - साठोत्तरी मराठी वाङ्मयप्रवाह - ग्रामीण साहित्य

ऐच्छिक अभ्यासक्रम -

एमएआर २.४ - मध्ययुगीन गद्य आणि पद्य

एमएआर २.५ - वैचारिक साहित्य

एमएआर २.६ - व्याकरण

सत्र तीन

अनिवार्य अभ्यासक्रम -

एमएआर ३.१ - कालखंडाचा अभ्यास - नवसाहित्याचा कालखंड

एमएआर ३.२ - भाषाविज्ञान

एमएआर ३.३ - लोकसाहित्य आणि खानदेशी लोकसाहित्य

ऐच्छिक अभ्यासक्रम -

एमएआर ३.४ - विशेष साहित्यकृतीचा अभ्यास - मध्ययुगीन (तुकरामगाथा)

एमएआर ३.५ - स्त्रीवादी साहित्य

एमएआर ३.६ - विज्ञान साहित्य

सत्र चार

अनिवार्य अभ्यासक्रम -

एमएआर ४.१ - विशेष लेखकाचा अभ्यास - आधुनिक (महात्मा फुले)

एमएआर ४.२ - वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास - कविता

एमएआर ४.३ - संशोधनपध्दती

ऐच्छिक अभ्यासक्रम -

एमएआर ४.५ - मराठी लोकरंगभूमी

एमएआर ४.६ - भाषांतरित साहित्य

एमएआर ४.७ - निवडक नाटयकृतींचा अभ्यास(स्वातंत्र्योत्तर कालखंड)

सत्र एक

अनिवार्य अभ्यासक्रम

एमएआर १.१ - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ. स. १८१८)

घटक १ : मराठी वाङ्मयाची पूर्वपीठिका - आरंभीचे ग्रंथ, शिलालेख, ताम्रपट आदी.

घटक २ : या कालखंडातील वाङ्मयाची राजकीय, सामाजिक, सांस्कृतिक पार्श्वभूमी.

घटक ३ : या कालखंडातील धर्मसंप्रदाय आणि मराठी वाङ्मय - वारकरी, महानुभाव, समर्थ, दत्त, नाथ, वीरशैव,

सूफी या संप्रदायांनी मराठी वाङ्मयात घातलेली भर.

घटक ४ : या कालखंडातील पंडिती काव्य, बखर वाङ्मय आणि शाहिरी काव्य.

संदर्भग्रंथ -

१. महाराष्ट्र सारस्वत - खंड १,२ - वि. ल. भावे, शं. गो. तुळपुळे
२. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग १ ते ७ - अ. ना. देशपांडे
३. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग १ ते ३ - महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
४. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप - ह. श्री. शेणोलीकर
५. पाच भक्तिसंप्रदाय - र. रा. गोसावी
६. मराठी साहित्य, इतिहास आणि संस्कृती - वसंत आबाजी डहाके
७. मध्ययुगीन मराठी साहित्य : एक पुनर्विचार - श्री. रं. कुलकर्णी
८. संत, पंत आणि तंत - श्री. म. माटे
९. प्राचीन मराठी कविपंचक - द. सी. पंगू
१०. मराठी साहित्याचे आदिबंध - उषा देशमुख
११. मराठी आख्यान कविता - गं. बा. ग्रामोपाध्ये
१२. धर्मसंप्रदाय आणि मराठी वाङ्मय - र. बा. मंचरकर
१३. महाराष्ट्रातील पाच संप्रदाय - पं. रा. मोकाशी
१४. नाथ संप्रदाय - म. रा. जोशी
१५. महानुभाव पंथ आणि त्याचे वाङ्मय - शं. गो. तुळपुळे
१६. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती - गं. बा. सरदार
१७. वारकरी संप्रदाय : उदय आणि विकास - भा. पं. बहिरट आणि अन्य
१८. संत कवयित्री - इंदुमती शेवडे
१९. मराठी वीरशैव साहित्य - सुधाकर मोगलेवार
२०. मुसलमानांची जुनी मराठी कविता - अ. का. प्रियोळकर
२१. मुसलमान मराठी संतकवी - रा. चिं. ढेरे
२२. पंडित कवी - के. ना. वाटवे
२३. बखर वाङ्मय : उद्गम आणि विकास - बापूजी संकपाळ

२४. मराठी बखर गद्य - संपा. गं. बा. ग्रामोपाध्ये
२५. मन्हाटी लावणी - म. वा. धोंड
२६. मराठी शिलालेख - शं. गो. तुळपुळे
२७. अर्वाचीन मराठी गद्याची उत्क्रांती - कृ. भि. कुलकर्णी

एमएआर १.२ - साहित्य समीक्षा

घटक १ : समीक्षा : स्वरूप आणि संकल्पना

(समीक्षा : उद्दिष्टे, पायऱ्या, कार्य, चांगल्या समीक्षकासाठी आवश्यक क्षमता)

घटक २ : समीक्षा पध्दती

(आस्वादक, चरित्रात्मक, मानसशास्त्रीय, समाजशास्त्रीय, रूपवादी, शैलीवैज्ञानिक, आदिबंधात्मक)

घटक ३ : मराठी समीक्षेची वाटचाल (प्रमुख समीक्षकांच्या अनुषंगाने)

संदर्भग्रंथ -

१. समीक्षेची नवी रूपे - गंगाधर पाटील
२. टीकाविवेक - श्री. के. क्षीरसागर
३. वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश - संपा. प्रभा गणोरकर व इतर
४. वाङ्मयीन संज्ञाकोश - संपा. विजया राजाध्यक्ष
५. साहित्यसमीक्षा : स्वरूप आणि विकास - ना. रा. गोडबोले, गं. ना. जोगळेकर
६. साहित्यातील विचारधारा - के. रं. शिरवाडकर
७. नवसमीक्षा : काही विचारप्रवाह - संपा. गो. म. कुलकर्णी
८. मानसशास्त्रीय समीक्षा - अ. वा. कुलकर्णी
९. मराठी समीक्षेची वाटचाल - गो. म. कुलकर्णी
१०. वाङ्मयीन टीका - रा. शं. वाळिंबे
११. टीका आणि टीकाकार - वा. भा. पाठक
१२. साहित्यशास्त्र : स्वरूप आणि समीक्षा - वसंत पाटणकर
१३. समीक्षेतील नव्या संकल्पना - संपा. मनोहर जाधव
१४. समीक्षा पध्दती : सिध्दांत आणि उपयोजन - रवींद्र ठाकूर, नंदकुमार मोरे
१५. आदिबंधात्मक समीक्षा - म. सु. पाटील
१६. आधुनिक साहित्य स्वरूप आणि समस्या - डॉ. म. सु. पगारे

एमएआर १.३ - साठोत्तरी मराठी वाङ्मयप्रवाह - दलित साहित्य

घटक १. दलित साहित्य : व्याख्या, प्रेरणा व स्वरूप

घटक २. दलित आत्मकथने

घटक ३. दलित कथा कादंबरी

घटक ४. दलित कविता

घटक ५. दलित रंगभूमी

घटक ६. दलित वैचारिक वाङ्मय व नाटक, एकांकिका

संदर्भग्रंथ : -

१. दलित साहित्य : चर्चा आणि चिंतन - गंगाधर पानतावणे
२. दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह - डॉ. भालचंद्र फडके
३. दलित साहित्य : दिशा आणि दिशांतर - डॉ. दत्ता भगत, अभय प्रकाशन नांदेड
४. दलित साहित्य : सिध्दांत आणि स्वरूप - यशवंत मनोहर
५. निळीपहाट - रा. ग. जाधव
६. दलित चळवळ आणि साहित्य - डॉ. कृष्णा किरवले
७. दलित आत्मकथने - डॉ. वासुदेव मुलाटे
८. दलित वाङ्मय : प्रेरणा व प्रवृत्ती - शंकरराव खरात
९. दलित कविता - डॉ. म. सु. पाटील
१०. दलित साहित्यातील स्पंदने - गो. म. कुलकर्णी
११. दलित साहित्य - वामन निंबाळकर
१२. दलित साहित्य : एक क्रांती विज्ञान - बाबुराव बागुल
१३. आयदान : सांस्कृतिक ठेवा - संपा. सिसिलिया कार्दालो, सतीश काळसेकर, लोकवाङ्मय गृह
१४. दलितांची आत्मचरित्रे - डॉ. रमेश धोंगडे
१५. दलित साहित्याचा इतिहास - डॉ. म. सु. पगारे, प्रशांत पब्लिकेशन जळगाव
१६. साहित्य : लोक, ग्रामीण आणि दलित (खंड १ ते ४ पैकी तिसरा खंड) डॉ. म. सु. पगारे, दिलीपराज प्रकाशन पुणे
१७. विद्रोही - डॉ. म. सु. पगारे, सुगावा प्रकाशन पुणे
१८. चिंतनपिटक - डॉ. म. सु. पगारे, कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद
१९. ग्रामीण दलित साहित्याचा अनुबंध - डॉ. म. सु. पगारे, दिलीपराज प्रकाशन पुणे
२०. दलित कथा : उद्गम आणि विकास - प्रकाश खरात, सुगावा प्रकाशन
२१. दलित साहित्य एक अभ्यास - अर्जुन डांगळे
२२. दलित स्त्रियांची आत्मकथने : स्वरूप आणि चिकित्सा - डॉ. मनोहर जाधव, सुविद्या प्रकाशन
२३. दलित कथा : निर्मिती आणि समीक्षा - डॉ. छाया निकम

ऐच्छिक अभ्यासक्रम

एमएआर १.४(अ) वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास - कादंबरी

घटक १ : कादंबरी : संकल्पना आणि स्वरूप

घटक २ : कादंबरी : घटक आणि प्रकार

घटक ३ : मराठी कादंबरीची वाटचाल (ह. ना. आपटे, वि. स. खांडेकर, व्यंकटेश माडगूळकर, अण्णाभाऊ साठे या कादंबरीकारांच्या लेखनासंदर्भात)

संदर्भग्रंथ -

१. मराठी कादंबरी चिंतन आणि समीक्षा - चंद्रकांत बांदिवडेकर
२. कादंबरी आणि मराठी कादंबरी - उषा हस्तक
३. टीकास्वयंवर - भालचंद्र नेमाडे
४. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप - संपा. गो. मा. पवार, म. द. हातकणंगलेकर
५. मराठी कादंबरी पहिले शतक - कुसुमावती देशपांडे
६. कादंबरीविषयी - हरिश्चंद्र थोरात
७. कादंबरी : एक वाङ्मयप्रकार - जान्हवी संत
८. मराठी नवकादंबरी - विलास सारंग
९. मराठी कादंबरी : तंत्र आणि विकास - प्र. वा. बापट, ना. वा. गोडबोले
१०. कादंबरी - ल. ग. जोग
११. मराठी कादंबरीतील नैतिकता - किशोर सानप
१२. कादंबरीसंवाद - पंडित टापरे
१३. धार आणि काठ - नरहर कुरुंदकर
१४. कादंबरीसमीक्षा - श्री. मा. कुलकर्णी
१५. मराठी कादंबरीची समाजशास्त्रीय समीक्षा - रवींद्र ठाकूर
१६. साहित्याचे मानदंड - गंगाधर गाडगीळ
१७. गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी - संपा. विलास खोले
१८. मराठी कादंबरी : आस्वादयात्रा - संपा. विजया राजाध्यक्ष
१९. साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार - संपा. श्री. पु. भागवत आणि इतर
२०. काही पुस्तके काही लेखक - शंकर सारडा
२१. मराठी कादंबरीचा इतिहास - चंद्रकांत बांदिवडेकर
२२. कादंबरी : स्वरूप आणि समीक्षा - द. भि. कुलकर्णी

एमएआर १.४(ब) मराठीचा भाषिक अभ्यास

घटक १ : भाषाकुलाची संकल्पना आणि मराठी भाषा

घटक २ : मराठी भाषेची वाटचाल (प्राचीन मराठी, मध्ययुगीन मराठी, अर्वाचीन - आधुनिक मराठी)

घटक ३ : बोलींचा अभ्यास (बोली भूगोल, प्रमाण भाषा व बोली यांचे परस्परसंबंध, खानदेशातील प्रमुख बोली अहिराणी,लेवा व आदिवासी)

घटक ४ : मराठी भाषेवरील अन्य भाषांचा परिणाम
(संस्कृत,प्राकृत,कन्नड,तमिळ,तेलगू,फार्सी,इंग्रजी,पोर्तुगीज,हिंदी)

संदर्भग्रंथ -

१. भाषा,इतिहास आणि भूगोल - ना. गो. कालेलकर
२. मराठी भाषा : उद्गम आणि विकास - कृ. पां. कुलकर्णी
३. मराठीचा भाषिक अभ्यास - संपा. मु. श्री. कानडे
४. मराठी भाषेचे मूळ - विश्वनाथ खैरे
५. शास्त्रीय मराठी व्याकरण - मोरो केशव दामले
६. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : स्वरूप आणि पध्दती - संपा. कल्याण काळे
७. भाषा आणि संस्कृती - ना. गो. कालेलकर
८. मराठीचे व्याकरण - लीला गोविलकर
९. सुबोध भाषाशास्त्र - प्र. न. जोशी
१०. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिध्दांत आणि उपयोजन - मिलिंद मालशे
११. यादवकालीन मराठी - शं. गो. तुळपुळे
१२. बोली : समाज,साहित्य आणि संस्कृती - डॉ. कैलास सार्वेकर
१३. बोली संशोधनाच्या नव्या दिशा - संपादक : प्रा. डॉ. म. सु. पगारे, डॉ. आशुतोष पाटील
१४. साहित्य : लोक,ग्रामीण आणि दलित (बोली शब्दसंग्रह व अनुबंध) खंड ४ - प्रा. डॉ. म. सु. पगारे
१५. अहिराणी शब्दकोश - डॉ. रमेश सूर्यवंशी

एमएआर १.४(क) - तौलनिक साहित्याभ्यास

घटक १ : तौलनिक साहित्याभ्यास : स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

घटक २ : तौलनिक साहित्याभ्यासातील ठळक संकल्पना - साम्य, भेद, प्रभव, प्रभाव, वस्तूबीजे, स्वागत, आदान-प्रदान.

घटक ३ : विश्वसाहित्य आणि राष्ट्रीय साहित्य, भारतीय साहित्याची संकल्पना

घटक ४ : तौलनिक साहित्याभ्यासातील भाषांतराचे महत्त्व

संदर्भग्रंथ -

१. तौलनिक साहित्याभ्यास : तत्त्वे आणि दिशा - संपा. चंद्रशेखर जहागीरदार
२. तौलनिक साहित्याभ्यास - वसंत बापट
३. तौलनिक साहित्याभ्यास : नवे सिध्दांत आणि उपयोजन - आनंद पाटील
४. तौलनिक साहित्याभ्यास आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय - र. बा. मंचरकर
५. साहित्य : रंग आणि अंतरंग - निशिकांत मिरजकर
६. भारतीय साहित्याची संकल्पना - संपा. द. दि. पुंडे आणि पद्मजा घोरपडे

सत्र दोन

अनिवार्य अभ्यासक्रम

एमएआर २.१ - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ. स. १८१८ ते १९४५)

घटक १ : मराठी वाङ्मयाचा अव्वल इंग्रजी कालखंड(१८१८ ते १८८५)

घटक २ : आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा आरंभकाळ (१८८५ ते १९२०)

घटक ३ : आधुनिक मराठी वाङ्मयाची वाटचाल (१९२० ते १९४५)

(या कालखंडातील वाङ्मयाची राजकीय, सामाजिक, सांस्कृतिक पार्श्वभूमी आणि कविता, कथा, कादंबरी, नाटक व निबंध या वाङ्मयप्रकारांचा विकास)

संदर्भग्रंथ -

१. अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठिका - गं. बा. सरदार
२. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १,२ - अ. ना. देशपांडे
३. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग ४,५,६ - महाराष्ट्र साहित्य परिषद,पुणे
४. प्रदक्षिणा खंड १,२ - संपा. अनिरुद्ध कुलकर्णी
५. मराठी कथा : उद्गम आणि विकास - इंदुमती शेवडे
६. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास - प्र. न. जोशी
७. मराठी कादंबरी : पहिले शतक - कुसुमावती देशपांडे
८. मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन - निशिकांत ठकार
९. अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन - अक्षयकुमार काळे
१०. मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास - गं. ना. जोगळेकर
११. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयसेवक भाग १ ते ७ - गं. दे. खानोलकर
१२. आधुनिक मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - गो. म. कुलकर्णी
१३. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - सदा कऱ्हाडे
१४. मराठी साहित्य, इतिहास आणि संस्कृती - वसंत आबाजी डहाके
१५. मराठी कादंबरी : चिंतन आणि समीक्षा - चंद्रकांत बांदिवडेकर
१६. एकोणिसाव्या शतकातील मराठी साहित्य आणि सुधारणावाद - सुधाकर शेलार
१७. मराठी कथासाहित्य - म. ना. अदवंत
१८. मराठी लघुकथेचा इतिहास : १८८० ते १९६० - म. ना. अदवंत
१९. आधुनिक मराठी नाटक (आशय आणि आकृतिबंध) - सुषमा जोगळेकर
२०. मराठी नाटक -पहिले शतक - वि. भा. देशपांडे
२१. मराठी लघुनिबंधाचा जनक कोण ? - आनंद यादव
२२. आधुनिक मराठी गद्याची उत्क्रांती - कृ. भि. कुलकर्णी

एमएआर २.२ - भाषिक व्यवहार आणि कौशल्ये

घटक १ : भाषिक कौशल्ये - श्रवण, वाचन, लेखन, संवाद, आकलन

घटक २ : दैनंदिन व्यवहारातील भाषेचा वापर - पत्रलेखन, अर्जलेखन, वृत्तांत लेखन, बातमी लेखन

घटक ३ : भाषिक व्यवहाराच्या विविध क्षेत्रांतील लेखन - वृत्तपत्र, आकाशवाणी, दूरचित्रवाणी या माध्यमांसाठी लेखन

घटक ४ : संगणकाचे उपयोजन -

संगणकाच्या कार्याचा परिचय
इंटरनेट, इमेल, ब्लॉग, पॉवरपॉइंट प्रेझेंटेशन
मराठी संकेतस्थळांची माहिती

संदर्भग्रंथ -

१. व्यावहारिक मराठी - संपा. स्नेहल तावरे
२. व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नशिराबादकर
३. व्यावहारिक मराठी - मोकाशी सयाजी, नेमाडे रंजना
४. ओळख माहिती तंत्रज्ञानाची - एम. एस. आय. टी., महाराष्ट्र राज्य
५. संगणकयुग - अच्युत गोडबोले
६. वृत्तविद्या - स. ह. देशपांडे
७. नभोवाणी कार्यक्रम तंत्र आणि मंत्र - पुष्पा काणे
८. आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात - दीपक शिकारपूर, उज्ज्वल मराठे
९. आजच्या ठळक बातम्या - समीरण वाळवेकर

एमएआर २.३ - साठोत्तरी मराठी वाङ्मयप्रवाह - ग्रामीण साहित्य

घटक १ : ग्रामीण साहित्य : संकल्पना, स्वरूप आणि प्रेरणा

घटक २ : ग्रामीण कविता

घटक ३ : ग्रामीण कथा

घटक ४ : ग्रामीण कादंबरी

घटक ५ : ग्रामीण नाटक आणि आत्मकथने

संदर्भग्रंथ -

१. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि समस्या - आनंद यादव
२. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध - नागनाथ कोत्तपल्ले
३. ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन - द. ता. भोसले
४. ग्रामीण कथा : स्वरूप आणि विकास - वासुदेव मुलाटे
५. ग्रामीण वाङ्मयाचा इतिहास - संपा. चंद्रकुमार नलगे
६. ग्रामीणता : साहित्य आणि वास्तव - आनंद यादव
७. भूमी आणि भूमिका - भास्कर चंदनशिव
८. मराठी ग्रामीण कादंबरी - रवींद्र ठाकूर
९. साहित्य : ग्रामीण आणि दलित - संपा. ईश्वर नंदपुरे व इतर
१०. ग्रामीण - दलित साहित्य : चळवळ आणि समीक्षा - मधुकर मोकाशी
११. ग्रामीण-दलित साहित्याचा अनुबंध - म. सु. पगारे
१२. मराठी ग्रामीण साहित्य : परिसर आणि प्रवाह - गो. म. कुलकर्णी
१३. साहित्य : लोक, ग्रामीण आणि दलित (खंड १ ते ४ मधील २ रा खंड) - डॉ. म. सु. पगारे
१४. ग्रामीण साहित्य आणि संस्कृती - मोहन पाटील
१५. मराठी ग्रामीण कवितेचा इतिहास - कैलास सार्वेकर

ऐच्छिक अभ्यासक्रम

एमएआर २.४(अ) - मध्ययुगीन मराठी गद्य आणि पद्य

घटक १ : मध्ययुगीन वाङ्मय : स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

घटक २ : निवडक मध्ययुगीन मराठी गद्यवाङ्मय - लीळाचरित्र एकाक - संपा. शं. गो. तुळपुळे

घटक ३ : निवडक मध्ययुगीन मराठी पद्यवाङ्मय - चोखामेळ्याचे अभंग (श्रीसंत चोखामेळा - चरित्र आणि अभंग - संपा. स. बा. कदम)

संदर्भग्रंथ -

१. महानुभावीय मराठी वाङ्मय - वा. ना. देशपांडे
२. प्राचीन मराठी गद्य : प्रेरणा आणि परंपरा - श्री. रं. कुलकर्णी
३. महानुभाव पंथ आणि त्याचे वाङ्मय - शं. गो. तुळपुळे
४. महानुभाव गद्य - संपा. शं. गो. तुळपुळे
५. महानुभावीय मराठी वाङ्मय - य. खु. देशपांडे
६. मराठी लावणी वाङ्मय - गंगाधर मोरजे
७. मराठी काव्याची प्रभात - शाहिरी काव्य - श्री. म. वर्दे
८. मराठी शाहिर आणि शाहिरी वाङ्मय - य. न. केळकर
९. बखर वाङ्मय - गं. ब. ग्रामोपाध्ये
१०. मराठी बखर वाङ्मय : उदय आणि विकास - बापूजी संकपाळ
११. महाद्वाराच्या पायरीपाशी - संपा. ल. रा. नशिराबादकर, ह. श्री. शेणोलीकर
१२. जोहार मायबाप - माधवराव सूर्यवंशी
१३. मराठी शाहिरी वाङ्मय - म. ना. सहस्त्रबुध्दे
१४. रामजोशीकृत लावण्या - संपा. कुलकर्णी व मोरजे

एमएआर २.४(ब) - वैचारिक वाङ्मय

घटक १ - वैचारिक वाङ्मय संकल्पना व स्वरूप

- प्रबोधन, विवेकवाद, इहवाद, सेक्युलॅरिझम आणि वैज्ञानिकता
- स्वातंत्र्य, समता, बंधुता व न्याय

घटक २ - शेतकऱ्याचा आसूड

घटक ३ - डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे मूकनायकमधील अग्रलेख

संदर्भग्रंथ -

१. महात्मा फुले समग्र वाङ्मय - संपा. य. दि. फडके
२. महात्मा फुले : शोधाच्या नव्या दिशा - संपा. हरी नरके
३. लोकहितवादी : काळ आणि कर्तृत्व - डॉ. निर्मलकुमार फडकुले
४. निबंध : शास्त्र व कला - प्र. न. जोशी
५. मराठी निबंध - लघुनिबंध : स्वरूपविवेचन - वि. पां. देऊळगावकर, चंद्रकांत देऊळगावकर
६. प्रदक्षिणा खंड १ - संपा. अनिरुध्द कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
७. प्रदक्षिणा खंड २ - संपा. अनिरुध्द कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
८. आधुनिक मराठी गद्याचा पायाभूत अभ्यास - संपा. वायुदेच मुलाटे व इतर
९. डॉ. आंबेडकरांचे समाजचिंतन - डॉ. भालचंद्र फडके
१०. फुले - आंबेडकर : शोध आणि बोध - डॉ. भालचंद्र फडके
११. महात्मा फुले - डॉ. भा. ल. भोळे
१२. महात्मा फुले : व्यक्ती आणि विचार - गं. बा. सरदार
१३. गंगाधर बाळकृष्ण सरदार - हे. वि. इनामदार
१४. पत्रकार डॉ. आंबेडकर - गंगाधर पानतावणे
१५. निबंधकार डॉ. आंबेडकर - यशवंत मनोहर
१६. डॉ. आंबेडकरांची पत्रकारिता इ. सुखराम हिवराळे
१७. आगरकरांचा सामाजिक तत्त्वविचार - गं. बा. सरदार
१८. शेतकऱ्याचा आसूड - जोतीराव फुले
१९. स्त्री-पुरुष तुलना- ताराबाई शिंदे
२०. आगरकरांचे लेखसंग्रह- संपादक- ग.प्र. प्रधान
२१. बहिष्कृत भारतातील लेख - संपा. प्रा. चिंतामण कांबळे
२२. शाहू महाराजांची भाषणे - संपा. श्याम येडेकर
२३. युगांतर - यशवंतराव चव्हाण
२४. धागे आडवे उभे - अनिल अवचट
२५. दलित वैचारिक वाङ्मय - गंगाधर पानतावणे
२६. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - संपा. रा. श्री. जोग व इतर म. सा. प. पुणे

२७. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि दलित वैचारिक वाङ्मय - नीलकंठ शिरे, सुगावा प्रकाशन पुणे
२८. मराठी वृत्तपत्रांचा इतिहास - रा. के. लेले, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
२९. मराठी निबंध उद्गम आणि विकास - गिरीश मोरे, स्वरूप प्रकाशन औरंगाबाद
३०. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र - य. दि. फडके मौज प्रकाशन
३१. अरूणोदय - बाबा पद्मनजी, बॉबे ट्रेक्स व बुक सोसायटी मुंबई
३२. मराठी निबंध - म. मा. अळतेकर सुविचार पुणे
३३. आधुनिक मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - गो. म. कुलकर्णी, मेहता प्रकाशन पुणे
३४. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र खंड १ ते ८ - य. दि. फडके
३५. बदलता भारत - भानू काळे मौज मुंबई
३६. मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार - द. वा. पोतदार व्हीनस पुणे
३७. मराठी निबंधाची वाटचाल - शं. गो. तुळपुळे, विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी नागपुर
३८. अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपिठीका - गं. बा. सरदार, मॉडर्न मुंबई
३९. अर्वाचीन मराठी वाङ्मय सेवक - गं. दे. खानोलकर, व्हीनस पुणे
४०. मराठी निबंध - लघुनिबंध : स्वरूप व विवेचन - वि. पां. व चंद्रकांत देऊळगावकर, मेहता पुणे
४१. मराठी लघुनिबंधांचा जनक कोण? - ना. सी. फडके, कुलकर्णी ग्रंथागार पुणे
४२. समाजपरिवर्तनाच्या दिशा - जनार्दन वाघमारे, सांकेत औरंगाबाद
४३. एकोणिसाव्या शतकातील मराठी गद्य खंड १ व २ - संपा. भास्कर लक्ष्मण भोळे
४४. Rajashri Shahu Research Paper Volume No. १ to १० - Dr.vilas sangave,shahu research center shivaji university, Kolhapur.

एमएआर २.४(क) - व्याकरण

घटक १ : शब्दांच्या जाती (विकारी-अविकारी)

घटक २ : मराठी शब्दांच्या विभक्ती-वाद व स्वरूप

घटक ३ : मराठीतील प्रयोगव्यवस्था

घटक ४ : वाक्याचे घटक आणि वाक्य रूपांतर

घटक ५ : लेखनविषयक नियम

संदर्भग्रंथ -

१. सुगम मराठी व्याकरण - मो. रा. वाळंबे
२. मराठी व्याकरण परिचय - राजशेखर हिरेमठ
३. मराठीचे व्याकरण - लीला गोविलकर
४. अभिनव मराठी व्याकरण - प्र. न. जोशी
५. मराठी भाषा ,व्यवस्था आणि अध्यापन - इंदापूरकर
६. मराठी व्याकरण काही समस्या - प्र. न. दीक्षित
७. मराठी व्याकरणाची कूळकथा - अ.का.प्रियोळकर
८. मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार - अरविंद मंगरुळकर
९. मराठी व्याकरण विवेक - मा.ना.आचार्य
१०. मराठी व्याकरण वाद आणि प्रवाद - कृ. श्री. अर्जुनवाडकर

सत्र तीन

अनिवार्य अभ्यासक्रम

एमएआर ३.१ - कालखंडाचा अभ्यास - नवसाहित्याचा कालखंड (१९४५ ते १९६०)

घटक १ : नवसाहित्याच्या उदयामागील सामाजिक आणि वाङ्मयीन पार्श्वभूमी

घटक २ : नवसाहित्य : स्वरूप, भूमिका आणि वैशिष्ट्ये

घटक ३ : या कालखंडातील निवडक साहित्यकृतींचा अभ्यास -

१. 'मढेकरांची कविता' - बा. सी. मढेकर
२. गाडगीळांच्या कथा - संपा. श्री. पु. भागवत

संदर्भग्रंथ -

१. वाङ्मयाच्या कालखंडाचा अभ्यास - संपा. उषा देशमुख
२. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ७ - संपा. रा. ग. जाधव आणि इतर
३. मराठी कविता : १९४५ ते १९६० - रा. श्री. जोग
४. मढेकरांची कविता : स्वरूप आणि संदर्भ - विजया राजाध्यक्ष
५. मढेकरांची कविता - धों. वि. देशपांडे
६. मुक्तिबोधांचे साहित्य - रा. भा. पाटणकर
७. नवकवितेचे एक तप - रा. अ. काळेले
८. नव्या मळवाटेचा यात्रिक : शरच्चंद्र मुक्तिबोध - भारती सुदामे
९. प्रा. गंगाधर गाडगीळ यांचे साहित्य - संपा. प्रल्हाद वडेर
१०. व्यंकटेश माडगूळकरांच्या दहा कथा - संपा. स. गं. मालशे
११. निवडक गंगाधर गाडगीळ - संपा. सुधा जोशी
१२. कथा : संकल्पना आणि समीक्षा - सुधा जोशी
१३. मराठी कथा : उद्गम आणि विकास - इंदुमती शेवडे
१४. मराठी कथासाहित्य : एक आलेख - म. ना. अदवंत
१५. मराठी लघुकथेचा इतिहास - म. ना. अदवंत
१६. मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन - निशिकांत ठकार
१७. अर्वाचीन मराठी कविता - अक्षयकुमार काळे
१८. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता (१९४५ ते १९६०) - संपा. वसंत पाटणकर
१९. मराठी कथा : रूप आणि परिसर - म. द. हातकणंगलेकर
२०. खडक आणि पाणी - गंगाधर गाडगीळ
२१. मराठी कथेची स्थितिगती - अंजली सोमण

एमएआर ३.२ - भाषाविज्ञान

घटक १ : भाषा : स्वरूप आणि कार्य

घटक २ : स्वनविचार, रूपविचार
स्वन, स्वनिम, स्वनांतरे
रूप, रूपिम, रूपिकांतरे

घटक ३ : वाक्यविचार, अर्थविचार

घटक ४ : भाषाभ्यासाच्या पध्दती

संदर्भग्रंथ -

१. सुलभ भाषाविज्ञान - द. दि. पुंडे
२. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिध्दांत आणि उपयोजन - मिलिंद मालशे
३. भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक - संपा. स. ग. मालशे व इतर
४. ध्वनिविचार - ना. गो. कालेलकर
५. भाषा आणि भाषांतर - श्री. न. गजेंद्रगडकर
६. निवडक भाषा आणि जीवन - संपा. कल्याण काळे व इतर
७. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : स्वरूप आणि पध्दती - संपा. कल्याण काळे
८. भाषाविज्ञान परिचय - संपा. स. गं. मालशे व इतर
९. ऐतिहासिक भाषाशास्त्र - र. रा. गोसावी
१०. वैखरी : भाषा आणि भाषाव्यवहार - अशोक रा. केळकर
११. मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - महेंद्र कदम
१२. अभिनव भाषाविज्ञान - गं. ना. जोगळेकर
१३. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - लीला गोविलकर
१४. आधुनिक भाषाविज्ञान - संपा. अंजली सेमण व इतर

एमएआर ३.३ - लोकसाहित्य आणि खानदेशी लोकसाहित्य

घटक १ - लोकसाहित्याची संकल्पना, व्याख्या व स्वरूप

घटक २ - खान्देशाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी

घटक ३ - खान्देशातील अहिराणी लोकसाहित्य

घटक ४ - खान्देशातील आदिवासींचे लोकसाहित्य

संदर्भग्रंथ -

- १ लोकसाहित्याचे स्वरूप - डॉ. प्रभाकर मांडे
- २ लोकसाहित्याचे अंतःप्रवाह - डॉ. प्रभाकर मांडे
- ३ लोकसाहित्य स्वतंत्र अभ्यासक्षेत्र - डॉ. गं. ना. मोरजे
- ४ लोकसाहित्य : शोध व समीक्षा - डॉ. रा. चिं. ढेरे
- ५ संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य - डॉ. रा. चिं. ढेरे
- ६ लोकसाहित्य उद्गम आणि विकास - डॉ. शरद व्यवहारे
- ७ लोकसाहित्य कला विचार : डॉ. गं. ना. मोरजे
- ८ लोकसाहित्याची मीमांसा - डॉ. विश्वनाथ शिंदे
- ९ लोकसाहित्याची रूपरेषा - दुर्गा भागवत
- १० धर्म आणि लोकसाहित्य - दुर्गा भागवत
- ११ लोकसाहित्य व लोकपरंपरा - संपा. डॉ. र. ना. वरखेडे
- १२ अहिराणी लोकसाहित्य - कृष्णा पाटील
- १३ अहिराणी लोकसाहित्य - दा. गो. बोरसे
- १४ खानदेशी लोककथा - डॉ. बी. एन. पाटील, प्रशांत पब्लिकेशनन्स जळगाव
- १५ पावरा समाज आणि संस्कृती - डी. जी. पाटील
- १६ पावरांच्या लोकदेवता - डी. जी. पाटील
- १७ मावची बोली, समाज आणि संस्कृती - डॉ. सुधीर कोठावडे
- १८ भिल्लांचे वाग्वैभव - संपा. विजय सोनार
- १९ कोकणीचे मौखिक वाङ्मय - संपा. विजय सोनार
- २० आदिवासी कोकणांच्या कथा - संपा. विजय सोनार
- २१ खान्देशातील लोकदेवता : कानबाई - डॉ. पुष्पलता करनकाळ
- २२ कानबाईची गाणी - डॉ. पुष्पलता करनकाळ
- २३ देहवाली साहित्य - संपा. चामुलाल राठवा
- २४ ढोल दिवाळी विशेषांक २००२ - भाषा संशोधन प्रकाशन केंद्र बडोदा
- २५ ढोल विशेषांक (पावरा, देहवाली, अहिराणी), - भाषा संशोधन प्रकाशन केंद्र बडोदा
- २६ लोकरंग - डॉ. प्रभाकर मांडे

- २७ लोकसंचित -डॉ. तारा भवाळकर
- २८ मराठी तमाशा - नामदेव व्हटकर
- २९ लोकनाट्याची परंपरा - वि.कृ. जोशी
- ३० लोकसाहित्य आणि इतिहास - डॉ. ग.ना. मोरजे
- ३१ लोकनाट्य : उद्गम आणि विकास - डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत
- ३२ लोकरंजनाची पारंपरिक माध्यमे - डॉ. शरद व्यवहारे
- ३३ भिल्लांची गाणी - डॉ. सुदाम जाधव
- ३४ लोकसाहित्य व लोकसंस्कृती - डॉ. विद्या व्यवहारे
- ३५ महाराष्ट्रातील आदिवासी मराठी साहित्य : एक शोध - डॉ. माहेश्वरी गावीत, दास्ताने रामचंद्र आणि कंपनी
- ३६ अहिराणी वागवैभव - अभिमन्यू पाटील, गांधलीकर, कस्तुरी प्रकाशन अमळनेर
- ३७ अहिराणी म्हणी व वाक्प्रचार - डॉ. ज्ञानेश्वर सूर्यवंशी, अक्षय प्रकाशन पुणे
- ३८ अहिराणी बोली भाषावैज्ञानिक अभ्यास - डॉ. रमेश सूर्यवंशी
- ३९ अहिराणी बोली म्हणी व वाक्प्रचार - डॉ. रमेश सूर्यवंशी
- ४० अहिराणी बोली शब्दकोश - डॉ. रमेश सूर्यवंशी
- ४१ खानदेशातील म्हणी (वर्गीकरणात्मक) - डॉ. रमेश सूर्यवंशी
- ४२ लोकसाहित्य आणि अभ्यास विषय (खानदेशी) - डॉ. रमेश सूर्यवंशी
- ४३ अहिराणी लोकगीते व लोकभाषा - डॉ. म. सु. पगारे, प्रशांत पब्लिकेशनन्स जळगाव
- ४४ अहिराणी लोकगीतातील लोकतत्त्व, इहवाद आणि लोकभाषा - डॉ. म. सु. पगारे
- ४५ अहिराणी म्हणीतील समाजभाषा - डॉ. म. सु. पगारे
- ४६ पावरा लोकगीतातील लोकसंस्कृती - डॉ. म. सु. पगारे
- ४७ साहित्य : लोक, ग्रामीण आणि दलित (खंड १ ते ४ पैकी पहिला खंड) डॉ. म. सु. पगारे, दिलीपराज प्रकाशन पुणे
- ४८ वही वाड्:मयातील लोकजीवन - डॉ. म. सु. पगारे, सागर प्रकाशन जळगाव
- ४९ बोलीभाषा संशोधनाच्या नव्या दिशा - संपा. डॉ. म. सु. पगारे, डॉ. आशुतोष पाटील प्रशांत पब्लिकेशनन्स जळगाव

ऐच्छिक अभ्यासक्रम

एमएआर ३.४(अ) - विशेष साहित्यकृतीचा अभ्यास - तुकारामगाथा

- मानवतावाद
- सामाजिक तळमळ
- लोकशिक्षकाची भूमिका
- वैज्ञानिक दृष्टी इ. घटकाच्या अनुषंगाने

संदर्भग्रंथ -

१. तुकाराम गाथा - शासकीय प्रत
२. संत साहित्य संदर्भ कोश खंड १ - डॉ. मु. श्री. कानडे
३. संत साहित्य सौंदर्य आणि सामर्थ्य - निर्मलकुमार फडतुले
४. राष्ट्रसंतांची विचारधारा - डॉ. बाळ पदवाड
५. संतसाहित्य काही अनुबंध - डॉ. अशोक कामंत
६. तुकाराम दर्शन - डॉ. सदानंद मोरे
७. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती - गं. बा. सरदार
८. संताची हे भेटी - डॉ. मु. श्री. कानडे
९. संत तुकाराम व संत कबीर - डॉ. कृ. झा. भिंगारकर
१०. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ व २ - अ. ना. देशपांडे
११. समाज जीवनातील तुकाराम - डॉ. तानाजी पाटील
१२. तुकाराम व्यक्तित्व व कवित्व - डॉ. सानप, प्रा. तायडे

एमएआर ३.४(ब) - स्त्रीवादी साहित्य

घटक १ : स्त्रीवाद : संकल्पना आणि स्वरूप

घटक २ : स्त्रीवादाचा मराठी साहित्यावरील प्रभाव (कविता,कथा,कादंबरी,आत्मचरित्र या वाङ्मयप्रकारांतील स्त्रियांच्या लेखनाच्या संदर्भात)

घटक ३ : निवडक साहित्यकृतींचा स्त्रीवादी अंगाने अभ्यास -

१. 'माझ्या जल्माची चित्तरकथा' - शांताबाई कांबळे
२. 'स्त्रीगणेशा' - नीरजा
३. 'ज्याचा त्याचा प्रश्न' - प्रिया तेंडुलकर

संदर्भग्रंथ -

१. स्त्री साहित्याचा मागोवा : खंड १,२,३ - संपा. मंदा खांडगे व इतर
२. स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप आणि उपयोजन - अश्विनी धोंगडे
३. आधुनिक मराठी कवयित्रींची कविता - रा. ग. जाधव
४. मराठी लेखिका : चिंता आणि चिंतन - भालचंद्र फडके
५. स्त्रीवाद - संपा. सुमती लांडे
६. स्त्रियांची नवकथा : वाटा आणि वळणे - मंगला वरखेडे
७. स्त्रीप्रश्नांची वाटचाल : परिवर्तनाच्या दिशेने - विद्युत भागवत
८. स्त्रीविकासाच्या पाऊलखुणा - संपा. स्वाती कर्वे
९. भारतीय संदर्भातून स्त्रीवाद,स्त्रीवादी समीक्षा आणि उपयोजन - शोभा नाईक
१०. स्त्रीवादी समीक्षा : संकल्पना आणि उपयोजन - संपा. मंगला वरखेडे
११. तिसऱ्या बिंदूच्या शोधात - तारा भवाळकर
१२. स्त्रीवादी विचार आणि समीक्षेचा मागोवा - शोभा पाटील,
१३. मराठी कथेची स्थितिगती - अंजली सोमण
१४. आधुनिक कादंबरी आणि मराठी लेखिका शशिकांत साळवे
१५. चौकट - (संपा.) विलास खोले
१६. स्त्रीवाद:एक दृष्टिक्षेप - अरुणा सबाने,
१७. स्त्रीलिखित कादंबऱ्या : प्रेरणा आणि प्रवृत्ती - विद्या देवधर
१८. स्त्रीविकासाचे नवे क्षितिज - (संपा.) स्वाती कर्वे
१९. कथा गौरीची - विद्या बाळ,गीताली वि. मं.
२०. गौरी मनातली - (संपा.) मेधा राजहंस
२१. स्त्रीप्रश्नांची चर्चा : एकोणिसावे शतक - प्रतिभा रानडे
२२. स्त्रियांचे गद्यलेखन मधुबाला खोपडे
२३. मराठी कादंबरी:स्त्रियांचे योगदान - प्रमिला भिरुड
२४. महर्षी ते गौरी - मंगला आठलेकर
२५. तिची कथा - (संपा.) मंगला आठलेकर

एमएआर ३.४(क) - विज्ञान साहित्य

घटक १ - विज्ञानसाहित्य : संकल्पना व स्वरूप

घटक २ - मराठी विज्ञान विषयक लेखनाची पार्श्वभूमी

घटक ३ - मराठी विज्ञान कथा व कादंबरी

घटक ४ - विज्ञान लेखक - जयंत नारळीकर, निरंजन घाटे, लक्ष्मण लोंढे, सुबोध जावडेकर इ.

संदर्भग्रंथ -

१. अभयारण्य - जयंत नारळीकर
२. आकाश भाकिते - सुबोध जावडेकर, रविराज प्रकाशन, पुणे.
३. ब्रेन वेव्हज - माधुरी शानभाग राजहंस पुणे
४. विज्ञान, मराठी आणि विज्ञान वाङ्मय- निरंजन घाटे, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
५. विज्ञान साहित्यविश्व - निरंजन घाटे अभिनुजा प्रकाशन, पुणे.
६. विज्ञान साहित्य आणि संकल्पना - व.दि. कुलकर्णी, निरंजन घाटे, निहारा प्रकाशन, पुणे.
७. विज्ञानाचे तत्त्वज्ञान - संपा-देशपांडे, गोखले, मोरे, ग्रथाली प्रकाशन. २००७
८. आधुनिक विज्ञानाचे स्वरूप - चिंतामणी देशमुख, मौज प्रकाशन, मुंबई
९. वैज्ञानिक दृष्टिकोण आणि आपण - सुधीर पानसे, लोकवाङ्मय, मुंबई
१०. जावे विज्ञानाच्या गावा - बाळ फोंडके, रविराज प्रकाशन पुणे.
११. विज्ञानाची गरूडझोप - जयंत नारळीकर, श्रीविद्या प्रकाशन पुणे
१२. विज्ञानवेध - मोहन आपटे, राजहंस प्रकाशन, पुणे.
१३. विज्ञानगंगेची अवखळ वळणे - जयंत नारळीकर, मनोविकास प्रकाशन, पुणे.
१४. कादंबरीकार अरूण साधू (विज्ञान कादंबरी पृ. २८४-३१७) - डॉ. रामदास इंगळे, चिन्मय, औरंगाबाद प्र. आ. २०००
१५. साहित्याचा अवकाश - नागनाथ कोतापल्ले, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.
१६. आधुनिक मराठी साहित्य आणि सामाजिकता - संपा. मृणालिनी शहा, विद्यागौरी टिळक, पद्मगंधा प्रकाशन पुणे.
१७. मराठी कथेची स्थितीगती - अंजली सोमण
१८. कादंबरी आणि मराठी कादंबरी - उषा हस्तक
१९. टीकास्वयंवर - भालचंद्र नेमाडे
२०. साहित्य प्रत्यय - भास्कर भोळे
२१. देशीवाण - चंद्रकांत बांदिवडेकर
२२. लोकप्रिय साहित्य विशेषांक - परिवर्तनाचा वाटसरू दिवाळी अंक १९९९
२३. लोकप्रिय वाङ्मय - ललित मार्च १९९९

- २४.वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश - संपा. वसंत डहाके, प्रभा गणोरकर
- २५.विज्ञान साहित्य मराठी वाङ्मय कोश,(खंड ४) - संपा.विजया राजाध्यक्ष
२६. विज्ञान साहित्य आणि संकल्पना - व.दि. कुलकर्णी, निरंजन घाटे, विहार, पुणे
- २७.साहित्य आणि विज्ञान - अनु. रा. भि. जोशी, म.रा.सा.से.मं.मुंबई
- २८.विज्ञानकथा: स्वरूप आणि समीक्षा - सावदेकर, विश्वेश्वर, शलका प्रकाशन, मुंबई
२९. मराठीतील निवडक कथा - निरंजन घाटे (प्रस्तावना) स्नेहवर्धन, पुणे
३०. वेधक विज्ञानकथा - संपा. जोसेफ तुस्कानो(प्रस्तावना) डिंपल, मुंबई
३१. विज्ञानयुग - वार्षिक दिवाळी अंक १९८६, विज्ञानकथा विशेषांक
३२. विज्ञान कथा विशेषांक - महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका, ऑक्टोबर - डिसेंबर २००६
३३. मराठी विज्ञान साहित्य - संपा.म.सु. पगारे,प्रशांत प्रकाशन, पुणे

सत्र चार

अनिवार्य अभ्यासक्रम

एमएआर ४.१ - विशेष साहित्यकृतींचा अभ्यास

- सार्वजनिक सत्यधर्म
- स्त्री - पुरुष तुलना

संदर्भग्रंथ -

१. सार्वजनिक सत्यधर्म - महात्मा फुले
२. गुलामगिरी - महात्मा फुले
३. महात्मा जोतीराव फुले - वसंत देसाई
४. महात्मा फुले व सांस्कृतिक संघर्ष - भारत पाटणकर
५. महात्मा फुले व स्त्री मुक्तीचा विचार - डॉ. गेल आम्हव्हेट
६. भारतीय समाज क्रांतीचे जनक महात्मा फुले - प्रा. ना. ग. पवार
७. आंबेडकरी जलसा तडवळकरांचा - ज्ञानेश्वर ढावरे
८. शेतकऱ्यांचा आसुड - महात्मा फुले
९. समाज क्रांतीचे जनक महात्मा ज्योतीराव फुले - प्रा. ना. ग. पवार, अविनाश वरोरकर
१०. स्त्री - पुरुष तुलना - संपादक विलास खोले, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.
११. ताराबाई शिंदेकृत समीक्षेची समीक्षा - शुभांगी गोरे, सुगावा प्रकाशन, पुणे.

एमएआर ४.२ - वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास : कविता

घटक १ : कविता : संकल्पना आणि स्वरूप

घटक २ : प्रमुख आधुनिक काव्यप्रकार

घटक २ : आधुनिक मराठी कवितेची वाटचाल

घटक ३ : निवडक कवितासंग्रहांचा अभ्यास :

१. "झपूझा"(केशवसुतांची निवडक कविता) - संपादक : गो. म. कुलकर्णी, वि. म. कुलकर्णी
२. "माझे विद्यापीठ" - नारायण सुर्वे

संदर्भग्रंथ -

१. कवितेचा शोध - वसंत पाटणकर
२. कविता : संकल्पना,निर्मिती आणि समीक्षा - वसंत पाटणकर
३. काही मराठी कवी : जाणवा आणि शैली - सुधीर रसाळ
४. अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन - अक्षयकुमार काळे
५. मराठी कविता आणि आधुनिकता - यशवंत मनोहर
६. मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन - निशिकांत ठकार
७. साठेत्तरी कविता आणि कवी - रा. ग. जाधव
८. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता - संपादक : सुषमा करोगल
९. कविता आणि प्रतिमा - सुधीर रसाळ
१०. मराठी काव्याचे मानदंड- भाग १,२ - स. रा. गाडगीळ
११. कवितेविषयी - वसंत आबाजी डहाके
१२. केशवसुत समीक्षा - संपा. नाडकर्णी,कामत व इतर
१३. दोन परंपरा - द. भ. कुलकर्णी
१४. सर्वे सुर्वे - संपा. वसंत शिरवाडकर
१५. सुर्वे यांचे विद्यापीठ - संपा. पुष्पा राजापुणे तापस
१६. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप - संपा. गो. मा. पवार, म. द. हातकगंगलेकर
१७. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता(१९४५ ते १९६०) - संपा. वसंत पाटणकर
१८. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता(१९६१ ते १९८०) - संपा. तु. शं. कुलकर्णी
१९. साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार - संपा. संपा. श्री. पु. भागवत आणि इतर
२०. आधुनिक मराठी कविता : काही रूपे,काही रंग - गो. म. कुलकर्णी
२१. आधुनिक मराठी काव्य : उद्गम,विकास आणि भवितव्य - दि. के. बेडेकर
२२. कवितारती - विजया राजाध्यक्ष
२३. तीन अर्वाचीन कवी : मार्क्सवादी दृष्टिक्षेप - स. त्र्यं. कुल्ली
२४. मराठी कविता : १९४५ ते १९६० - रा. श्री. जोग
२५. मराठी कविता : नवी वळणे - प्रकाश देशपांडे केजकर
२६. केशवसुतांची काव्यदृष्टी - दि. के. बेडेकर
२७. केशवसुतांचे अतरंग - व. दि. कुलकर्णी
२८. नारायण सुर्वे यांची कविता - दिगंबर पाध्ये
२९. आधुनिक मराठी कवयित्रींची कविता - रा. ग. जाधव

३०. सुर्वे - नारायण सुर्वे यांच्या समग्र कविता - प्रस्तावना : दिगंबर पाध्ये
३१. निवडक नारायण सुर्वे - संपा. कुसुमाग्रज
३२. नारायण सुर्वे यांची कविता आणि काव्यदृष्टी - मनोज तायडे
३३. लोककवी नारायण सुर्वे - संपा. बाळ देसाई
३४. नारायण सुर्वे यांची कविता - दिगंबर पाध्ये
३५. सूर्ययुगाची सुरुवात - एस. एस. भोसले
३६. सुर्वे यांचे विद्यापीठ - संपा. पुष्पा राजापुणे
३७. सर्व सुर्वे - वसंत शिरवाडकर

एमएआर ४.३ - संशोधन पद्धती

घटक १ - संशोधनाचे स्वरूप आणि प्रकार

घटक २ - संशोधनाच्या विविध पद्धती

घटक ३ - संशोधनाचा आराखडा

घटक ४ - संशोधनात संगणक व इंटरनेटचे महत्त्व

घटक ५ - प्रकल्प

संदर्भग्रंथ

१. Methodology & Techniques of social Research - DR. Bhandarkar
२. Research Methodology - Borse
३. Methodology of Research in social science - Krishan Swami
४. Research Methodology - Method & Techniques - C. R. Kothari
५. Research Methodology - R. Pannerselvam
६. New Methods in social science Research - T. Horrell
७. Scientific Method & social Research - Ghosh B. N.
८. Research Methodology in social science - Sadhu A. N.
९. Research Methos in social science - Sharma B. A.
१०. Research Methodology in social science - Tandon B. C.
११. समाजशास्त्रीय संशोधन पद्धती - घाटोळे
१२. समाजशास्त्रीय संशोधन पद्धती व तंत्रे - प्रदिप आगलावे
१३. राजकीय समाजशास्त्रीय संशोधन - प्रा. गजेंद्र गड
१४. सामाजिक संशोधन पद्धती - डॉ. गुरूनाथ नाडगोंडे
१५. सामाजिक संशोधन पद्धती - बेहरे
१६. सामाजिक संशोधन पद्धती - बोधनकर
१७. समाजकार्य संशोधन आणि प्रबंध लेखन - --
१८. संशोधन प्रणाली - जरारे
१९. संशोधन पद्धती - डॉ. गंगाधर वि. कायंदे (पाटील)
२०. सामाजिक संशोधन पद्धती - डॉ. भांडारकर पी. एल.
२१. सांख्यिकी - डॉ. बोधनकर एस. एन.
२२. शास्त्रीय संशोधन पद्धती - डॉ. बी. एम. कन्हाडे
२३. अर्थशास्त्रीय संशोधन पद्धती - डॉ. बी. डी. कुलकर्णी, डॉ. एस. व्ही. ढमढेरे
२४. साहित्य संशोधन मार्गदर्शन - बी. एन. पाटील

२५. प्रायोगिक मानसशास्त्र आणि संशोधन पद्धती
अभ्यंकर

२६. आधुनिक शोधप्रणाली

२७. सामाजिक अनुसंधान

२८. आधुनिक साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा

२९. संशोधन पद्धती

- डॉ. भरत देसाई, डॉ. शोभना

- डॉ. गोपाल लाल जैन

- राम आहुजा

- डॉ. म. सु. पगारे

- डॉ. वा. भा. पाटील

ऐच्छिक अभ्यासक्रम

एमएआर ४.४(अ) - मराठी लोकरंगभूमी

घटक १ - लोकरंगभूमी : व्याख्या व स्वरूप

घटक २ - प्रायोगिक रंगभूमी व लोकरंगभूमी

घटक ३ - कीर्तन, तमाशा, भारूड व गोंधळ

घटक ४ - सत्यशोधकी जलसे व आंबेडकरी जलसे

संदर्भग्रंथ -

१. महात्मा जोतीराव फुले - वसंत देसाई
२. महात्मा फुले व सांस्कृतिक संघर्ष - भारत पाटणकर
३. महात्मा फुले व स्त्री मुक्तीचा विचार - डॉ. गेल आमवेट
४. भारतीय समाज क्रांतीचे जनक महात्मा फुले - प्रा. ना. ग. पवार
५. आंबेडकरी जलसा तडवळकरांचा - ज्ञानेश्वर ढावरे
६. शेतकऱ्याचा आसुड - महात्मा फुले
७. तमाशा लोकरंगभूमी - रूस्तम अचलखांब
८. बंजारा लोकजीवन पद्धती - डॉ. रूख्मिणी पवार
९. आंबेडकरी जलसे - भगवान ठाकूर
१०. महाराष्ट्राची सांस्कृतिक लोककला - डॉ. रामचंद्र देखणे
११. सगनभाऊकृत लावण्या व पोवाडे - संपा. गंगाधर मोरजे, डॉ. धोंडीराम वाडकर
१२. समाज क्रांतीचे जनक महात्मा ज्योतीराव फुले - प्रा. ना. ग. पवार, अविनाश वरोरकर
१३. अंधारातील लावण्या - संपा. य. न. केळकर
१४. लोकरंगभूमी - प्रभाकर मांडे
१५. लोकसंस्कृती बंध अनुबंध - डॉ. दत्ता भोसले
१६. मराठी नाटकातील स्त्री रूपे - डॉ. शोभा देशमुख
१७. Tradition & Indian Theatre - Varhadpande M. L.
१८. Standard Dictionary of folklore, Mythology and legend - Maria Leach
१९. The Indian Theatre - Adya Rangacharya
२०. A Panorama of Theatre in India - Som Benegal
२१. दशरूपक विधान - कंगले र. पं.
२२. लोकसाहित्याची रूपरेखा - दुर्गा भागवत

२३. लोकसाहित्य विज्ञान - डॉ. सत्येंद्र
२४. आदिवासींची लोकनृत्ये - डॉ. गोविंद गारे
२५. कोलाम - डॉ. भाऊ मांडवकर
२६. लोकनाट्याची परंपरा - वि. कृ. जोशी
२७. रूपड्यांची रूपकथा - सुखटणकर ज. स.
२८. लोकसरिता - विनायक खेडेकर
२९. मराठी रंगभूमीचा पूर्वरंग - कृ. बा. मराठे
३०. मराठी रंगभूमीचा उषःकाल - माया सरदेसाई
३१. लोकसंस्कृतीचे उपासक - डॉ. रा. चि. ढेरे
३२. लोकसाहित्याचे स्वरूप - डॉ. प्रभाकर मांडे
३३. गावगाड्याबाहेर - डॉ. प्रभाकर मांडे
३४. स्त्रियांचे खेळ आणि गाणी - डॉ. सरोजिनी बाबर
३५. लोकनाट्यस्वरूप - डॉ. सुदाम जाधव
३६. विदूषक - गो. के. भट
३७. तमाशा कला आणि साहित्य - नामदेव व्हटकर
३८. कलगीतुरा - म. वा. धोंड
३९. भरतमुर्नीचे नाट्यशास्त्र - गोदावरी केतकर
४०. जांभुळ आख्यान : लोकमहाभारत - श्री. गणेश हाके
४१. सत्यशोधकी जलसे - श्री. संभाजी खराटे
४२. Primitive Culture - E. B. Tylor
४३. Pattern of Culture - Ruth Benedict
४४. Man and His Works - M. J. Herskovits
४५. The nature of Culture - A. L. Kroeber

एमएआर ४.४(ब) - भाषांतरित साहित्य

घटक १ : भाषांतर : संकल्पना, स्वरूप आणि भाषांतराचे प्रकार

घटक २ : ललित साहित्यकृतीचे भाषांतर : स्वरूप आणि समस्या

घटक ३ : परकीय भाषांमधील साहित्यकृतींची मराठी भाषांतरे

घटक ४ : भारतीय भाषांमधील साहित्यकृतींची मराठी भाषांतरे

संदर्भग्रंथ -

१. भाषांतरमीमांसा - संपा. कल्याण काळे, अंजली सोमण
२. भाषांतरविद्या : स्वरूप आणि समस्या - संपा. रमेश वरखेडे
३. भाषांतर - सदा कऱ्हाडे
४. भाषांतर आणि भाषा - विलास सारंग
५. भाषांतर : शास्त्र की कला - म. वि. फाटक, रजनी ठकार
६. अनुवादमीमांसा - संपा. केशव तुपे

एमएआर ४.४(क) - निवडक नाटयकृतींचा अभ्यास (स्वातंत्र्योत्तर कालखंड)

घटक १ : "शांतता कोर्ट चालू आहे" - विजय तेंडुलकर

घटक २ : "नटसम्राट" - वि. वा. शिरवाडकर

घटक ३ : "वाटा पळवाटा" - दत्ता भगत

घटक ४ : "अधांतर" - जयंत पवार

संदर्भग्रंथ -

१. आजचे नाटककार - संपा. द. दि. पुंडे, स्नेहल तावरे
२. मराठी नाटक आणि रंगभूमी : पहिले शतक - वि. भा. देशपांडे
३. मराठी नाटयलेखनतंत्राची वाटचाल - अरविंद वा. कुलकर्णी
४. शोकनाटयाचे साहित्यरूप - सदा कऱ्हाडे
५. नटसम्राट : समीक्षा - संपा. गो. तु. पाटील
६. शिरवाडकरांची नाटके - शोभा देशमुख
७. दलित रंगभूमी - संपा. भालचंद्र फडके
८. दत्ता भगतांची नाटयसृष्टी - शैलेश त्रिभुवन
९. तेंडुलकरांची नाटके - चंद्रशेखर बर्वे
१०. समकालीन मराठी रंगभूमी - संपा. राजेंद्र नाईकवाडे
११. मराठी नाटक : स्वातंत्र्योत्तर काल - वि. भा. देशपांडे
१२. नटसम्राट : एक अभ्यास - मो. द. ब्रह्मे